TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU EDAT (İLGEÇ)

EDAT (İLGEÇ)

Tek başına anlamı olmayan ancak kendinden önce gelen sözcükle öbekleşerek anlam ve görev kazanan sözcüktür.

"Gibi", "ile", "kadar", "için", "göre", "karşın", "doğru", "yalnız", "başka", "üzere", "beri", "ötürü", "rağmen", "değil", "kadar", "karşı", "diye", "yana" "dek", "değin", "denli", "dolayı", "mi" sözcükleri belli başlı edatlardır.

Edatlar; iyelik ekleri almaz, aldığında edat özelliğini yitirir, adlaşır.

senin gibisi, bundan başkası, bu kadarı, işin doğrusu

Edatlar, kendinden önce gelen sözcüklerle öbekleşerek sıfat ya da zarf görevini üstlenebilir.

Akşama doğru geliriz. (zarf)
Cennet kadar güzel vatanımız var. (zarf)
Buz gibi su isterim. (sıfat)
El kadar çocuktan ne istedin? (sıfat)

GİBİ: ***Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "benzerlik", "olasılık", "tezlik", "eşitlik" anlamları katar.***

Mustafa Kemal Atatürk gibi bir lider unutulamaz. (benzerlik)
O, annesi gibi becerikli bir kadındı. (eşitlik)
Sular birazdan gelecek gibi. (olasılık)
Çağırdığım gibi yanımda ol. (tezlik, hemen)

İÇİN: ***Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "amaç-sonuç", "neden-sonuç", "özgülük", "uğruna", "görelik", "karşılık olarak", "süre ilgisi" gibi anlamlar katar.***

Mutlu olmak için elinden geleni yaptı. (amaç-sonuç)
Yeterince çalışmadığı için istediği sonucu alamadı. (neden-sonuç)
Bu çiçekler, senin için. (özgülük)
Senin için elimden geleni yaparım. (uğruna)

Benim için fark etmez, sen karar ver. (görelik, bana göre)
Beş gün için ta buraya gelmiş. (süre ilgisi)
Tatil için ne kadar ayırdınız? (karşılık olarak)

İLE: Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "araç", "birliktelik", "durum" gibi anlamlar katar.

İstanbul'a uçakla gidecekmiş. (araç, vasıta)
Kendi eserlerini daktilo ile yazıyormuş hâlâ. (araç, vasıta)
Eski dostlarla buluştuk geçen gün. (birliktelik)
Her işini özenle yapardı. (durum)

NOT: "İle" sözcüğü, aynı görevdeki sözcükleri ya da cümleleri bağladığında yani "ve" bağlacının görevini üstlendiğinde "bağlaç" olur.

Kitap ile defteri çantasına koydu.
Kapıyı açmasıyla kapaması bir oldu.

KADAR: Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "zaman", "yönelme", "ölçü", "nitelikte eşitlik", "benzerlik", "karşılaştırma", "sınırlama", "yaklaşıklık" gibi anlamlar katar.

Sabaha kadar ders çalıştım. (zaman)
Bizi kendi çocukları kadar severdi. (eşitlik)
Şu çizgiye kadar yürü. (sınırlama)
Yarın bize kadar gelir misin? (yönelme)
Su kadar kıymetlidir ekmek de. (nitelikte eşitlik)
Ayşe, Ahmet kadar ilgili değil edebiyata. (karşılaştırma)
Size gelmeyeli iki yıl kadar olmuş. (yaklaşıklık)

GÖRE: Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "görelik", "karşılaştırma", "uygunluk", "oranlama" gibi anlamlar katar. Yönelme eki almış ad veya zamirle öbekleşir.

Bana göre her şey çok güzel. (görelik)
Düne göre daha iyi bugün. (karşılaştırma)
Boyuna göre bacakları çok kısa. (oranlama)

KARŞI: Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "yönelme" anlamı katar.

Sabaha karşı bir ses duydum. (zamana yönelme)
Ele güne karşı yapayalnız, böyle de olmaz ki! (kişiye yönelme)
Dağa karşı oturmuş, etrafı seyrediyor. (mekâna yönelme)

BAŞKA: Öncesindeki sözcükle öbekleşerek cümleye "dışında", "ayrıca" anlamlarını katar. Ayrılma durum eki almış ad ve zamirlerle öbekleşir.

Senden başka beni anlayan yok. (dışında)
Romanlarından başka bir de tiyatro eseri var. (ayrıca)

NOT: "Başka" sözcüğü cümlede kullanım amacına göre "ad", "sıfat", "zamir" ya da "zarf" olabilir.

Başka ne kaldı anlatacak? (ad)
Başkası olma, kendin ol! (zamir)
Başka gün gelirim size. (sıfat)
Bugün bana başka davranıyorsun. (zarf)

SORULAR

SORU 1:

I. Pamuk gibi bir kalbi vardır. (Benzetme)
II. Saatlerce aramasına karşın bir türlü bulamıyordu. (Koşul)
III. Amcam ile yarın köye gideceğiz. (Birliktelik)
IV. Çiçek demetini annesi için almıştı. (Özgülük)
V. Hiçbiri bu işi senin kadar öğrenemedi. (Karşılaştırma)

Numaralanmış cümlelerin hangisinde edatın cümleye kattığı anlam yanlış verilmiştir?

A) I. B) II. C) III.
D) IV. E) V.

Cevap: B

SORU 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir edat isim çekim eki almıştır?

A) Oturması ile kahkaha atması bir oldu.
B) Aması maması yok kardeşim, diyecek oldum.
C) Gelenlerden bazılarına tanıyor gibi kafa sallıyordu.
D) Ona güzel bir gelecek bırakmak için çabalıyoruz.
E) Bu kadarına dayanabilmesi bir mucizeydi.

Cevap: E

SORU 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde edat öbeği, yüklem görevindedir?

A) Başarmak için inanmak gerekir.
B) Belirtildiği üzere önceliği eğitime verdik.
C) Dükkâna kadar sana eşlik edeyim.
D) Yeni evleri avuç içi kadardı.
E) Gelişim, sabır ve gayret ile mümkündür.

Cevap: D